

BO`LAJAK INGLIZ TILI MUTAXASSISLARINI O`QITISHDA
KOMMUNIKATIV YONDASHUVNING O`ZIGA XOSLIGI

Shamirzayeva Zarifa Xudoyorovna
Chirchiq Davlat Pedagogika Universiteti
Tayanch doktoranti

Annotatsiya: Kommunikativ tilni o`rgatish (CLT) til o`rgatish va o`rganishga yondashuv bo`lib, asosiy maqsad muloqotga yo`naltirilgan. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi o`quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. U aniqlikdan ko`ra ma`no va xabarga e`tibor beradi. Tilni kommunikativ o`qitish (CLT) yoki kommunikativ yondashuv (CA) - til o`qitishga yondashuv bo`lib, o`zaro ta`sirni o`rganishning ham vositasi, ham yakuniy maqsadi sifatida ta`kidlaydi.

**Kalit so`zlar:** Kommunikativ yondashuv, muloqot, rolli o`yinlar, intervyular, suhbat, fikr almashish, guruh-guruh bo`lib ishlash.

21-asrda xorijiy tilni o`qitishda kommunikativ metodning kengroq qo`llanilishi kuzatilmoqda. Ingliz tilini o`qitishda kommunikativ yondashuv butun dunyoda keng tarqalgan va u xorijiy tillarni o`qitishda asosiy usullaridan biriga aylandi desak mubolag`a bo`lmaydi. Avvalambor, kommunikativ yondashuv nima ekanligini yaxshiroq tushunib olishimiz uchun biz uning asosiy tamoyillarini tushunib olishimiz kerak:

1. O`quv jarayonida, o`quvchilar atrofidagi dunyoviy bilimlarni egallash uchun jalb etiladi.

2. O`quvchilardan o`z fikrlarini, his-tuyg`ularini, tajribalarini almashishishi so`raladi.

3. Talabalar ta`lim natijalari uchun javobgar bo`ladilar va o`rganishga munosabatni rivojlantiradilar

4. O`qituvchining roli vaziyatga va bosqichga qarab o`zgaradi. “Til o`rgatishda kommunikativ yondashuv til nazariyasida muloqot sifatida paydo bo`ldi. Tilni o`rgatishning asosiy maqsadi Hymes (1972) "Kommunikativ kompetentsiya" deb atagan narsani rivojlantirish edi. Kommunikativlik tilni o`rgatish tezroq amalga oshirilishi kerak bo`lgan usul emas, balki yondashuv deb hisoblangan. Kommunikativ tilni o`rgatish (CLT) til o`rgatish va o`rganishga yondashuv bo`lib, asosiy maqsad muloqotga yo`naltirilgan. Ushbu yondashuvning asosiy maqsadi o`quvchilarning real hayotiy vaziyatlarda muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. U aniqlikdan ko`ra ma`no va xabarga e`tibor beradi. Tilni kommunikativ o`qitish (CLT) yoki kommunikativ yondashuv (CA) - til o`qitishga yondashuv bo`lib, o`zaro ta`sirni o`rganishning ham vositasi, ham yakuniy maqsadi sifatida ta`kidlaydi. Muloqotdan foydalanadigan muhitda o`quvchilar bir-biri va o`qituvchi bilan o`zaro aloqada bo`lish orqali tilni maqsadli o`rganish va amaliyotda qo`llash, "haqiqiy matnlarni" o`rganish (tilni o`rganishdan tashqari maqsadli tilda yozilganlar) va sinfda va darsdan tashqarida tildan foydalanish. Talabalar sheriklar bilan shaxsiy tajribalari haqida

suhbatlashadilar va o'qituvchilar barcha turdagi vaziyatlarda til ko'nikmalarini rivojlantirish uchun an'anaviy grammatika doirasidan tashqari mavzularni o'rgatishadi. Ushbu usul, shuningdek, o'quvchilarni o'zlarining shaxsiy tajribalarini til o'rganish muhitiga qo'shishga va maqsadli tilni o'rganishdan tashqari, o'rganish tajribasiga e'tibor berishga undaydi. CLT, shuningdek, o'qituvchini o'qituvchi emas, balki yordamchi sifatida belgilaydi. Bundan tashqari, yondashuv uslubiy bo'lmagan tizim bo'lib, maqsadli tilni o'rgatish uchun darsliklar seriyasidan foydalanmaydi. CLT o'qituvchilari maqsadli tilda (TL) kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantiradigan talabalar uchun eng samarali bo'lishiga ishonganlari asosida sinfdagi mashg'ulotlarni tanlaydilar. Og'zaki faoliyat CLT o'qituvchilari orasida grammatik mashqlar o'qish va yozish mashg'ulotlaridan farqli o'laroq mashhurdir, chunki ular faol suhbat va o'quvchilarning ijodiy, oldindan aytib bo'lmaydigan javoblarini o'z ichiga oladi. Faoliyatlar ular ishlatilayotgan til sinfi darajasiga qarab farqlanadi. Ular TLda hamkorlik, ravonlik va qulaylikni targ'ib qiladi. Quyida sanab o'tilgan va tushuntirilgan oltita faoliyat odatda CLT sinflarida qo'llaniladi.

Rolli o'yinlar. Rolli o'yin odatda juftlikda bajariladigan og'zaki faoliyat bo'lib, uning asosiy maqsadi muayyan sharoitda o'quvchilarning kommunikativ qobiliyatini rivojlantirishdan iboratdir. Misol: O'qituvchi sahnani qo'yadi: suhbat qayerda ketmoqda? (Masalan, kafeda, parkda va hokazo.)

Intervyular. Suhbat - bu juftlikda amalga oshiriladigan og'zaki mashg'ulot bo'lib, uning asosiy maqsadi TD da o'quvchilarning o'zaro munosabatlarini rivojlantirishdir. Misol: O'qituvchi har bir talabaga sherigiga so'rash uchun bir xil savollarni beradi. Talabalar navbatma-navbat savol-javob berishadi.

Guruh ishi. Guruh ishi - bu hamkorlikdagi faoliyat bo'lib, uning maqsadi kattaroq guruh sharoitida TLda muloqotni rivojlantirishdir.

Axborot bo'shlig'i. Axborot bo'shlig'i - bu hamkorlikdagi faoliyat bo'lib, uning maqsadi talabalarga ilgari ularga noma'lum bo'lgan ma'lumotlarni TL-da samarali ravishda olishdir.

Fikr almashish. Fikr almashish - mazmunga asoslangan faoliyat bo'lib, uning maqsadi o'quvchilarning suhbatlashish ko'nikmalarini rivojlantirish, shu bilan birga ular qiziqtirgan narsa haqida gapirishdir.

Chiqindilarni ovi. Chiqindilarni ovi - bu talabalar o'rtasida ochiq muloqotga yordam beradigan aralash faoliyat.

Kommunikativ yondashuv, "yangilik" va "innovatsion yondashuv" yo'qligiga qaramay ko'plab afzalliklarga ega. Bugun kunda bu metod ingliz tilini o'rganishning eng samarali usuli ekanligi shubhasiz. Shunday qilib, biz ishonch bilan e'lon qilishimiz mumkin: o'qitishning kommunikativ usuli ancha samaraliroq deb. Ingliz tilini o'rganish mutlaqo hamma uchun mos keladi va bu ayniqsa til o'rganishda juda yoqimli tajribaga ega bo'lmaganlar tomonidan qadrlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jalolov J. Methods of teaching a foreign language. - Tashkent., 2012
2. Techniques and Principles in Language Teaching (Oxford University Press), 2001
3. Littlewood, W. (1981). Communicative Language Teaching. New York: Cambridge University Press.
4. Brumfit, Christopher (1984). Communicative Methodology in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Sajjad, Muhammad (3 October 2023). "ELT Methods and Approaches || Difference Between ELT Methodology and approaches || Methods and Approaches of English Language Teaching". English Learning Hub. Retrieved 2023-10-03.
6. Nunan, David (1991-01-01). "Communicative Tasks and the Language Curriculum". TESOL Quarterly. 25 (2): 279–295.

